

Všudypřítomné zlatobýly

Zlatobýl kanadský a zlatobýl obrovský

V České republice se úspěšně šíří dva navzájem si velmi podobné invazní zlatobýly. Jedná se o zlatobýl kanadský a obrovský. Oba pochází ze Severní Ameriky a volně u nás zhruba od poloviny 19. století zplaňují. Jsou to vytrvalé, až přes dva metry vysoké byliny, které se mohou pyšnit bohatými žlutými do dálky zářícími latami květů. Rozlišit se od sebe dají pomocí chlupů na lodyze – zlatobýl kanadský je má, kdežto zlatobýl obrovský je lysý. Jejich ozdobný vzhled lákal a někdy ještě bohužel i pořád láká k jejich pěstování na zahradách a následnému používání třeba do suchých vazeb. Uplatnění nacházejí také jako léčivky. V přírodní medicíně mají obdobné využití jako náš původní druh zlatobýl obecný – působí močopudně, zlepšují funkci ledvin, mají příznivý vliv na kožní choroby a revmatické potíže a mají protizánětlivé účinky. Užitečné jsou i pro včelaře jako medonosné rostliny. Kvetou až ke konci vegetační sezóny, a tak jim vylepšují pozdně letní a podzimní pylovou sklizeň.

Všechna tato fakta o zlatobýlech vypadají skvěle a nasnadě je se ptát, proč jsou tedy problémem a čemu vadí? Nepříznivý dopad na krajinu i člověka ale opravdu mají a není zanedbatelný. Bohatě kvetou a produkují velké množství pylu, který je významným alergenem. Ve společenstvech, do kterých invadují, působí negativně na původní druhy. Raší sice pozdě a dávají tak prostor časnějším druhům. Pokud je však nic neomezuje, tak se dokáží mohutně rozrůst, původní druhy zastíní a díky silné kořenové konkurenci je značně omezí. Před nedávnem se navíc zjistilo, že vylučují alelopatické látky, kterými existenci jiných druhů také limitují.

Obr. 1. Rozsáhlé porosty odkvetlých i zrovna nakvétajících zlatobýlů kanadských v údolí Únětického potoka u Kněževsi (Autor fotografie: Ladislava Paštová).

Zlatobýl kanadský i obrovský jsou světlomilné rostliny, mírný zástin však snesou. Rostou na obnažených březích vodních toků, v pobřežních křovinách, okrajích lesů, lemují cesty, železniční násypy, najdeme je na nádražích, haldách, prosperují na opuštěných loukách a pastvinách. Mají větší nároky na živiny a velmi se jim tak daří v příbřežních společenstvech, na zaplavovaných loukách a blízkém okolí. Zlatobýl kanadský je v České republice o něco hojnější. Oba se šíří jak vegetativně pomocí oddenků, tak, a to především, pomocí nažek. Ty jsou ochmýřené a mohou být unášeny větrem i vodou. Uvádí se, že jedna rostlina vyprodukuje až 20 tisíc nažek.

Obr. 2. Niva Bojovského potoka, ve které jsou z dálky vidět žlutě kvetoucí zlatobýly kanadské (Autor fotografie: Zita Červenková).

Jak jsou zlatobýly rozšířeny v okolí pražských potoků?

V létě roku 2014 probíhalo v rámci projektu Ekocentra Koniklec s podporou grantu Hlavního města Prahy mapování invazních druhů rostlin podél malých vodních toků v okolí Prahy. Mapování bylo zaměřeno na zjištění rozšíření těch „nejproblémovějších“ invazních rostlin. Botanici prozkoumali více než 160 říčních kilometrů všech levostranných přítoků Vltavy a jednoho přítoku Berounky v Praze. Mapovalo se od Únětického potoka s ústím u Roztok u Prahy na severu po Radotínský potok ústící v Radotíně na jihu. U každého potoka věnovali pozornost všem přítokům a prošli a prozkoumali i jejich břehy.

Výsledky mapování dle našeho očekávání ukázaly, že zlatobýly patří opravdu k hojným invazním druhům a setkat se s nimi můžeme skoro všude. Zlatobýl kanadský byl zaznamenán na větším počtu lokalit nežli zlatobýl obrovský. V zájmové oblasti rostl ať již v menších nebo velkých populacích v povodích všech sledovaných vodních toků. Zlatobýl obrovský se vyskytoval především v okolí Lipanského, Bojovské, Dalejského, Únětického a Litovicko-Šáreckého potoka.

Obr. 3. Zlatobýl kanadský u Horoměřického potoka (Autor fotografie: Ladislava Paštová).

Co se bude s výsledky mapování dále dít a jak se lze se zlatobýly vypořádat

Hlavním výstupem našeho projektu jsou mapy rozšíření druhů, které bude dále využívat Odbor ochrany prostředí a Oddělení péče o zeleň magistrátu města Prahy, jemuž budou naše zjištění sloužit jako podklady pro další nakládání s těmito druhy.

Problémem u zlatobýlů je, že se pořád s oblibou pěstují. A to i přesto, že se jedná o invazní rostliny, na které je dlouhodobě upozorňováno. V tom jim nahrávají samy zahrádkářské magazíny a katalogy, které je doporučují nebo dokonce nabízejí k prodeji. Likvidace jejich porostů je opět tak trochu sisyfovským bojem. Základem by mělo být udržování lokalit sečením nebo pastvou. I když se nám již třeba nepodaří plně vymýtit, tak se alespoň dost zredukují a zabráníme jim tak v kvetení a tudíž se dále nerozšíří. Aktivní cílená likvidace se dá provádět manuálně nebo chemicky. Manuální metodou se kromě sečení a pastvy myslí také vytrhávání. Je to ale dost pracné a hrozí, že z oddenků obrazí znovu. Dá se to tedy použít jen maloplošně. Chemickou metodou je použití herbicidu, ale při ní nám zase hrozí riziko zasažení okolních rostlin. Informace o tom, jak při nálezů zlatobýlů, ale i jiných invazních druhů můžete sami postupovat, najdete na webových stránkách Agentury ochrany přírody a krajiny: <http://invaznidruhy.nature.cz/co-delat-kdyz/nalez-invazniho-druhu/>

Zdroje

Mlíkovský J. & Stýblo P. [eds] (2006): Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky. Český svaz ochránců přírody, Praha.

Pyšek P. & Tichý L. [eds] (2001): Rostlinné invaze. Rezekvítek, Brno.

Autor: Mgr. Veronika Kalníková